

EĞİTİM ve İNSANİ BİLİMLER DERGİSİ

Teori ve Uygulama

Cilt: 16 / Özel Sayı / 2025

JOURNAL of EDUCATION and HUMANITIES

Theory and Practice

Vol: 16 / Special Issue / 2025

Türkiye’de Sosyal Bilimlerde WoS Yayıncılığının Yerel ve Milli Konulara Etkisi

The Impact of WoS Publications on Local and National Issues in the Social Sciences in Türkiye

Makale Türü (Article Type): Araştırma / Research

Mehmet Ali GÜNDOĞDU

www.dergipark.gov.tr/eibd
eibd@eibd.org.tr

Türkiye’de Sosyal Bilimlerde WoS Yayıncılığının Yerel ve Milli Konulara Etkisi

Mehmet Ali GÜNDOĞDU¹

DOI: 10.58689/eibd.1756247

Özet

Bu makale Türkiye’de bilimsel üretim ve akademik yayıncılık politikalarının evrensel standartlar ile yerel-milli hassasiyetler arasında nasıl bir denge arayışı içinde olduğunu tartışmaktadır. Makale, bilimin evrensel doğası ve tarihsel gelişimiyle başlamakta, farklı medeniyetlerin katkılarıyla oluşan ortak bilgi birikimine dikkat çekmektedir. Türkiye’de son yıllarda uygulanan YÖK politikaları ve uluslararasılaşma stratejileriyle bilimsel yayıncılıkta dünya standartlarına uyum hedeflenirken, yerel kültür, tarih, din ve değerlerin yeterince temsil edilmemesi önemli bir sorun olarak ortaya konmaktadır. Çalışmada WoS indeksli dergilerde yayın yapmanın zorunlu hale gelmesiyle birlikte özellikle sosyal bilimlerde ideolojik, kültürel ve coğrafi önyargılara bağlı zorlukların arttığı belirtilmektedir. Nitel araştırma yöntemiyle yapılan anket çalışması, öğretim elemanlarının büyük çoğunluğunun (%81,8) bilimsel kriterler dışında engeller yaşadığını, yerel konuların önyargısız yayınlanamayacağına inandığını ortaya koymaktadır. Makale, küresel bilimsel kaliteyi yakalamamanın önemli olduğunu vurgularken, yerel bilimsel özgünlüğün desteklenmemesi durumunda taklitçilik ve vasatlık sorunlarının kaçınılmaz olduğunu savunmaktadır. Sonuç olarak, Türkiye’de bilim politikalarının iki eksende ilerlemesi gerektiği; hem uluslararası standartlara uyum sağlamak hem de yerel kimliği ve hassasiyetleri koruyarak özgün bilgi üretimini teşvik edecek akademik ortamların oluşturulması gerektiği ifade edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yükseköğretim, Uluslararasılaşma, Sosyal Bilimler, WoS Dergileri

Geliş Tarihi: 01.08.2025; Kabul Tarihi: 07.10.2025

Kaynakça Gösterimi: Gündoğdu, M. A. (2025). Türkiye’de Sosyal Bilimlerde WoS Yayıncılığının Yerel ve Milli Konulara Etkisi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 16(Özel Sayı), 239-265

Bu makalenin ilk hali, “Türkiye’de Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması: Yenilikler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri Kongresi” kapsamında bildiri olarak sunulmuştur.

1 Doç. Dr., İstinye Üniversitesi, maligundogdu@yahoo.com, ORCID ID: 0000-0002-5856-1447

1. Giriş

Bilim, mekândan ve zamandan bağımsız olarak evrensel (universal) geçerliliğe sahip bilgiyi üretme süreci olarak tanımlanır. Bilimin sistemli bilgi bütünü olduğu ve doğa olaylarını açıklamaya dönük olduğu, bilim felsefesi klasik tanımları arasında yer alır. Örneğin, bilim olgusal, mantıksal, objektif, eleştirel, genelleyici ve seçici niteliklere sahiptir; bilimsel ifadeler doğrulanabilir olgulardan, mantığa uygun çıkarımlarla elde edilir, gibi... (Esenlik & Bolat, 2010). Bilimsel bilgi, aslında evrendeki yaratılış kanunlarını anlamaya ve tanımlamaya yönelik çabalaradır. Başka bir deyişle, bilim; evrendeki düzenin, neden-sonuç ilişkilerinin ve doğa yasalarının sistematik keşfidir. Etik açıdan da bilim, belirli evrensel değerler çerçevesinde güvenilir, nesnel ve dürüst bilgi üretimini amaçlar. (Esmer & Özdaşlı, 2023)

Bilim bir milletin ya da bölgenin tekelinde değildir; aksine tarih boyunca Sümerler, Yunanlar, Çinliler, İslam dünyası ve Avrupa gibi pek çok medeniyet bilime ortak katkıda bulunmuştur (Huff, 1993). Bu katkılar, evrensel bilim birikimini oluşturmuş ve bilimsel yöntemin ortak mirasına dönüşmüştür. Bilimsel birikime millet sınırlarıyla sınırlı bakmak, bu süreçteki ortaklaşa emeği görmezden gelmek anlamına gelir. Dolayısıyla bilim, tarih boyunca farklı toplumların katkısıyla küresel bir miras haline gelmiştir (Merton, 1968). Günümüzde ise bu evrensel birikime her milletin ve bireyin özgün katkı sunması beklenmektedir. Bilimsel üretimde yer almak yalnızca tüketici olmaktan çıkıp üretici konuma geçmek anlamına gelir. Bu açıdan, her insanın yaratıcı katkı yapması hem bilimsel bilgiye hem de toplumsal ilerlemeye önemli katkılar sağlar.

Türkiye’de bilimi geliştirme hedefi doğrultusunda son yıllarda yükseköğretim politikalarında “uluslararasılaşma” odaklı hedefler ön plana çıkmıştır. 2024–2028 Uluslararasılaşma Strateji Belgesi bağlamında, üniversitelerimizde yabancı öğrenci ve akademisyen sayısının artırılması, akademik iş birlikleri geliştirilmesi ve uluslararası yayın sayısının yükseltilmesi gibi kriterler bu hedefe hizmet etmektedir (YÖK, 2025). Bu politikalar hem bilimsel birikime uluslararası katkıyı artırmayı hem de Türkiye’den doğrudan yeni katkılar üretmeyi amaçlamaktadır.

Ayrıca YÖK tarafından güncellenen doçentlik kriterlerinde de bu uluslararasılaşma hedefini destekleyen düzenlemelere yer verilmiştir. Haziran 2023’te yeni kriterler belirlenerek, 2025 Ekim dönemi başvurularında ulusal ve uluslararası akademik faaliyetlerin ağırlığı artırılmıştır (ÜAK, 2023; ÜAK, 2025). 07 Mart 2025 tarihli YÖK/ÜAK yazısına dayalı olarak yapılan değişiklikler, bilimsel yayın, uluslararası etkinlik, atıf ve proje sayıları gibi ölçütlerin yeniden düzenlenmesini içermektedir; bu yönde yapılan kurumsal atama ve teşvik önerileri de bu amaca yöneliktir.

Evrensel bilim standartları ve yerel kimlik hassasiyetleri

Türkiye’de bilimsel üretimin niteliğini artırmak ve dünya standartlarıyla uyumlu bir akademik ekosistem inşa etmek, yükseköğretim politikalarının öncelikli hedefleri arasında yer almaktadır. Bilimin uluslararası düzeyde kabul gören metodolojik ve etik standartlara ulaşması, yalnızca

akademik itibarı güçlendirmekle kalmayacak, aynı zamanda küresel bilgi birikimine etkin katkı sunmayı da mümkün kılacaktır. Bu bağlamda, son yıllarda Yükseköğretim Kurulu (YÖK) ve Üniversitelerarası Kurul (ÜAK) tarafından doçentlik başvuru kriterlerinde yapılan güncellemeler, bilimsel faaliyetlerin uluslararası standartlara yaklaşmasını hedeflemekte ve bu nedenle anlaşılabilir bir düzenleme olarak değerlendirilmektedir (ÜAK, 2023; ÜAK, 2025).

Küresel düzeyde bilimsel etkileşimi artırma amacıyla getirilen kriterler, yayınların uluslararası indekslerde görünürlüğünü, ortak araştırma projelerini ve yabancı dilde bilimsel iletişimi teşvik etmektedir. Bu çerçevede, bilimin evrensel bir faaliyet olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, yeni kriterlerin bilimsel niteliği yükseltmeye dönük bu yönelimi kabul edilebilir ve gerekli bir düzenleme olarak ortaya çıkmaktadır (OECD, 2022, s. 27).

Bununla birlikte, bilimsel faaliyetlerin yalnızca küresel ölçekteki standartlara uyum sağlaması yeterli değildir; sosyal bilimler başta olmak üzere, yerel ve milli konuları ilgilendiren alanlarda özgün dinamiklerin korunması ve geliştirilmesi de hayati önem taşır. Bir toplumun kültürel kimliği, sosyal yapısı, tarihsel hafızası ve milli değerleri, bilimsel üretim süreçlerinde göz ardı edilemeyecek kadar derin etkilere sahiptir. Bu nedenle, Türkiye'nin kendine özgü sosyal şartlarını dikkate alan, yerel ihtiyaçları önceleyen ve milli hassasiyetleri gözeten farklı akademik politikaların geliştirilmesi gereklidir (Smith, 1991, s. 45).

Sosyal konuların yerel boyutları, evrensel akademik normlarla çatışmadan, fakat milli kimliği koruyacak şekilde şekillendirilmelidir. Özellikle kimlik, aidiyet ve toplumsal değerler ile ilgili araştırmalarda, yerel bakış açılarının korunması ve bu alanlara mahsus kriterlerin uygulanması bilimsel çeşitliliğin bir gereğidir. Bu yaklaşım, kalkınmanın yalnızca evrensel standartlara uyum sağlamaktan ibaret olmadığını; aksine, her ülkenin kendine özgü toplumsal ve kültürel koşullarının da gelişimin temel bileşenlerinden biri olduğunu ortaya koymaktadır (Aydemir, 2011, s. 89).

Dolayısıyla, bilim politikalarının iki eksende ilerlemesi zorunludur: Bir yanda küresel standartlara uyum sağlayarak bilimin evrensel düzeydeki gelişimine katkı sunmak; diğer yanda yerel ve milli konularda özgün değerleri koruyan, bu alanlarda yerelin önceliklerini akademik faaliyetlerde dikkate alan politikalar geliştirmek. Bu çift yönlü yaklaşım, hem uluslararası alanda rekabetçi bir bilim ortamı oluşturmayı hem de milli kimliği destekleyen sosyal bilim politikalarını güçlendirmeyi mümkün kılacaktır (Kara & Kutlu, 2025, s. 2).

Uluslararasılaşma kriterleri ve Türkiye'deki uygulamadaki etkileri

Bilimsel üretimin küresel ölçekte kabul görebilmesi, uluslararası standartlara uyum sağlamayı gerektirmektedir. Bu doğrultuda Türkiye, son yıllarda yükseköğretim alanında "uluslararasılaşma" politikalarını ön plana çıkarmıştır. Uluslararasılaşma, yükseköğretimde öğrenci ve akademisyen hareketliliğini, ortak araştırma projelerini, uluslararası yayınlarda görünürlüğü ve bilimsel iş birliğini artırmaya yönelik stratejik bir hedef olarak belirlenmiştir (YÖK, 2024-2028 Strateji Belgesi, s. 7). Bu hedef, bilimsel niteliği yükseltirken Türkiye'nin küresel bilim ağına etkin katılımını sağlamayı amaçlamaktadır.

Son yıllarda doçentlik kriterleri, kurumsal atamalar ve teşvik mekanizmalarında yapılan değişiklikler, bilimsel üretimi uluslararası düzeyde teşvik etmeye yöneliktir. Bu kapsamda yapılan başlıca düzenlemeler şunlardır:

- Yayın kriterlerinde uluslararası indeksli dergilerde makale yayınlama zorunluluğunun güçlendirilmesi.
- Atıf kriterlerinde uluslararası görünürlük ve etki faktörünün artırılması.
- Projelerde uluslararası fon ve konsorsiyumlara katılımın desteklenmesi.
- Yabancı dilde yayın ve kitap yazımı gibi faaliyetlere ek puan verilmesi.
- Uluslararası hakemlik, editörlük, jüri üyelikleri gibi bilimsel katkıların teşvik edilmesi.

Bu düzenlemeler, Türkiye'deki akademisyenlerin sadece ulusal düzeyde değil, küresel ölçekte de görünürlüklerini artırmayı ve bilimsel etkileşim içinde olmalarını hedeflemektedir.

Sadece 2023 ve 2025 yıllarında yapılan düzenlemeleri karşılaştırsak bile önemli sonuçlar ortaya çıkmaktadır:

Tablo 1. Uluslararasılaşma politikası çerçevesinde 2023-2025 ÜAK doçentlik kriterleri karşılaştırılması

Kriter Başlığı	2023 Dönemi (Ekim)	2025 Dönemi (Mart sonrası)
Yayın Türü	Ulusal ve uluslararası hakemli dergilerde makale yeterli sayıldı.	Uluslararası indeksli (SCI, SSCI, AHCI, Scopus vb.) makalelere daha yüksek puan.
İndeks Önceliği	Sadece TR-Dizin ve WoS kabul edildi.	SCI-Q dilimleme esas alındı, Q1-Q2 yayınlara ek puan verildi (ÜAK, 2025, s. 4).
Kitap ve Kitap Bölümü	Ulusal yayınevleri de yeterli kabul edildi.	Uluslararası yayınevleri önceliklendirildi, alan indeksli yayınlara ağırlık verildi.
Atıf Şartları	WoS dergilerdeki atıflara yüksek puan verildi.	WoS atıflarındaki yüksek puan korunmakla beraber, Uluslararası kitaplara BKCI şartı geldi, öz-atıflar sınırlandı (ÜAK, 2025, s. 5).
Projeler	Ulusal ve uluslararası projeler eşdeğer sayıldı.	Uluslararası fonlu projeler (Horizon Europe, Erasmus+) daha yüksek puanlandı.
Akademik Etkinlikler	Ulusal kongreler yeterliydi.	Uluslararası kongre, panel ve sempozyumlara katılım zorunlu hale geldi.
Yabancı Dil Şartı	YDS/ÜDS/KPDS veya eşdeğer sınav 55 puan yeterliydi.	Yabancı dil şartı yükseltildi, ek uluslararası yayın teşvikleri getirildi.

Tablo 1’deki bu düzenlemeler, bilimsel üretimi küresel arenaya taşımak açısından önemli bir adım olsa da, sosyal bilimlerde milli ve yerel kimliği koruyan ek kriterlerin oluşturulması gerektiği tartışmasını da beraberinde getirmektedir.

Taklitte kalma ve vasatı aşamama sorunu

Aslında milletler de insanlar gibidir; doğarlar, gelişirler, öğrenirler ve zamanla olgunlaşarak kendi kimliklerini bulurlar. Tıpkı bir insanın gelişim sürecinde diğer bireylerle etkileşim içinde olduğu gibi, milletler de gelişim aşamalarında diğer toplumların bilgi, tecrübe ve değerlerinden yararlanırlar. Bu ortak payda, insana ve topluma rehberlik eden evrensel ölçütleri temsil eder. Bu ölçütlere uyan birey nasıl başarılı oluyorsa, evrensel bilimin ve teknolojinin standartlarına uygun hareket eden milletler de kalkınmada hız kazanırlar (Smith, 1991, s. 102).

Ancak insan gelişiminin bir diğer yönü, belli bir aşamadan sonra özgünlük kazanma gerekliliğidir. Örneğin bir çocuk konuşmayı öğrenirken öncelikle çevresinden kelimeleri taklit eder, dili diğer insanlardan öğrenir. Ancak belli bir seviyeye ulaştığında kendi kelime dağarcığını oluşturur, kendine özgü bir anlatım tarzı geliştirir ve bireysel bir üslup kazanır (Vygotsky, 1978, s. 56). Milletler için de durum benzerdir; başlangıçta evrensel bilgi ve değerleri benimsemek gelişimin ön şartıdır fakat uzun vadede her milletin kendi şartlarını dikkate alarak farklı bir yol çizmesi ve özgün katkılar sunması kaçınılmazdır.

Bir ülkenin kendine özgü tarihsel, kültürel, medenî, inanç temelli, dilsel ve coğrafi gerçeklikleri vardır. Bu unsurlar, o ülkenin dünyaya farklı bir bakış açısı kazandırmasını ve sosyal bilimlere başta olmak üzere pek çok alanda kendine has bir perspektif geliştirmesini sağlar (Aydemir, 2011, s. 74). Evrensel bilgi ve standartlar, bir milletin kalkınmasının sadece başlangıç noktası olabilir; nihai hedef, bu birikimi yerel gerçekliklerle yoğurarak özgün bir gelişim yolu inşa etmektir.

Aksi takdirde, sadece dışarıdan alınan kurallara sıkı sıkıya bağlı kalmak, taklitçi bir zihniyetin yerleşmesine neden olur. Bu durum, ne kadar çaba harcanırsa harcanсын belli bir vasat seviyenin aşılmasına yol açar. Çünkü gerçek ilerleme, başkalarının koyduğu kuralları tekrarlamakla değil, kendi tarihini, medeniyetini, değerlerini ve ihtiyaçlarını anlayıp bunlara uygun özgün bir yöntem ortaya koymakla mümkündür (Işık & Özdemir, 2022, s. 495). Bir millet, dünya standartlarını takip ederken, kendi koşullarına özgü bir yürüyüş tayin etmediği sürece salt bir taklitçilik içinde kalır ve hiçbir zaman öncülük edebilecek düzeyde özgün bir kalkınma çizgisine ulaşamaz. Dolayısıyla, kalkınma politikalarında hedef yalnızca evrensel normlara ulaşmak değil; bunları kendi sosyal gerçekliğine, kültürel mirasına ve milli kimliğine uygun biçimde özümseyerek yeni ufuklar açabilmektir. Ancak bu şekilde taklitte kalma ve vasatı aşamama sorununun üstesinden gelinebilir; aksi hâlde bilim ve gelişim, başkalarının izinden gitmekten öteye geçemez.

Akademik gelişimde kimlik temelli yaklaşım ve vasatı aşma stratejileri

Bilimsel üretimin evrensel standartlara uyumlu olması kadar, kimlik ve aidiyet gerektiren milli çıkarları önceleyen bir bakış açısı geliştirmesi de büyük önem taşımaktadır. Akademik çalışmalar, yalnızca küresel ölçütlere uyum sağlamayı değil; aynı zamanda ilgili ülkenin kendine özgü tarih, kültür, inanç, medeniyet ve değerler dünyası ile uyumlu bir yönelim sergilemeyi hedeflemelidir (Alatas, 2006, s. 85). Bu bağlamda, evrensel bilgiye katkıda bulunurken milli çıkarların ve toplumsal hassasiyetlerin göz ardı edilmemesi gerekmektedir.

Her ülkenin kendine özgü hassasiyetleri vardır. Türkiye özelinde bu hassasiyetlere örnek olarak Kıbrıs meselesi, Mavi Vatan sınırları, Batı Trakya Türklerinin problemleri, Ermeni Soykırımı iddiaları, Karabağ sorunu, Terörsüz Türkiye perspektifi, Siyonizm ve antisemitizm tartışmaları gösterilebilir. Bu meseleler, salt teorik bir perspektifle değil, milli çıkarlarımızı ve kimliğimizi önceleyen bir yaklaşımla ele alınmalıdır. Bu tür konuların çözümü, ancak Türkiye'nin tarihsel gerçekliği, toplumsal hafızası ve kültürel kodları dikkate alınarak sağlanabilir; aksi halde dış kaynaklı, bağlamdan kopuk çözüm önerileri gerçekçi olamaz.

Akademik faaliyetlerde, özellikle sosyal bilimlerde, uluslararası standartlara uyum ile yerel ihtiyaçlara yönelik katkı arasında hassas bir denge gözetilmelidir. Bilim evrensel birikime hizmet ederken, aynı zamanda geliştiği coğrafyaya fayda sağlamalıdır. Bu bağlamda “kendi coğrafyasına faydalı üniversite modeli” ön plana çıkmaktadır. Yalnızca küresel akademik arenada görünür olmak değil, yerel sorunlara çözüm üreten ve kendi toplumunun gelişimine katkı sunan üniversiteler inşa etmek stratejik bir hedef olmalıdır (Çelik & Gür, 2020, s. 20-21).

Yerellik yalnızca fiziksel çevreyi değil; soyut değerlerimizi, yani tarih, kültür, medeniyet, edebiyat, inanç ve toplumsal değerleri de kapsamaktadır. Kimlik söz konusu olduğunda, bu soyut değerlere sahip çıkmak çoğu zaman somut unsurlardan daha önemlidir. Her millet, kültür ve inanç sistemi insana ve topluma kendine özgü bir bakış açısıyla yaklaşır. Evrensel bilimsel yöntemlerden yararlanmak elbette önemlidir; ancak belli bir aşamadan sonra taklitten uzaklaşarak kendi değerlerimizin rehberliğinde yeni yollar oluşturmak gereklidir (Darıcı, 2007, s. 218).

Bu bağlamda toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın-erkek ilişkileri, LGBT tartışmaları ve töre cinayetleri gibi konular örnek olarak verilebilir. Bu tür meseleler, inanç, kültür ve medeniyet perspektifimiz doğrultusunda, bize özgü toplumsal ve tarihsel koşullar dikkate alınarak ele alınmalıdır. Benzer şekilde, Türk edebiyatı, Türk tarihi, İslam medeniyeti, maarif düşüncemiz, Anadolu tasavvuf kültürü, Alevilik çalışmaları, Orta-Doğu politikaları ve Kürt meselesi gibi alanlar da Türkiye'nin tarihî ve kültürel dokusuna hâkim bir bakış açısıyla değerlendirilmelidir. Bu bağlamda, WOS (Web of Science) kapsamındaki uluslararası dergilerin yabancı hakem ve editörlerinden söz konusu yerel hassasiyetleri tam olarak gözetmelerini beklemek çoğu zaman gerçekçi olmayacaktır.

Sosyal konuların milli çıkarlar ekseninde ele alınması, uluslararası yayıncılıkta önemli zorluklar yaratmaktadır. WOS kapsamındaki yabancı dergiler, çoğu zaman Türkiye'nin kendine özgü hassasiyetlerini kavramaktan uzaktır. Bu nedenle milli çıkarlarımızı önceleyen makalelerin bu dergilerde kabul görmesi oldukça zordur. Bu durum, Türkiye'de sosyal bilimlerde ilerlemek isteyen idealist bir akademisyen için bir ikilem doğurmaktadır: Bir yanda, makalesini Q1 veya Q2 kategorisindeki yüksek puan getiren dergilerde yayımlayarak akademik yükselme kriterlerini karşılamak; diğer yanda, milli çıkarları ve hassasiyetleri tavizsiz şekilde savunup hakkaniyetli bir metin kaleme almak, fakat bu nedenle reddedilmeyi göze almak (Kaya, 2022, s. 118) arasında akademisyen gidip gelmektedir.

Bu ikilem, Türkiye'de sosyal bilimlerde özgün bir akademik ekolün gelişmesinin önünde temel engellerden biri olarak görülmektedir. Uzun vadede, bu sorunun aşılması için hem yerel hassasiyetleri gözetken güçlü ulusal dergilerin desteklenmesi hem de uluslararası yayıncılıkta farklı perspektifleri kabul eden çoğulcu bir akademik ortamın inşa edilmesi gerekmektedir. Uluslararası kriterleri takip etmek zorunlu olmakla birlikte, özellikle sosyal bilimlerde milli kimliği ve değerleri güçlendiren özgün araştırma eksenleri teşvik edilmelidir. Akademik değerlendirme sistemlerinde (doçentlik, atama ve teşvik kriterleri) yerel ihtiyaçlara cevap veren araştırmalara ek puan verilmesi düşünülmelidir. Bilimsel üretim için uluslararası indeksli yayın şartları korunurken, Türkçe ve yerel araştırmalara yönelik ulusal indekslerin güçlendirilmesi sağlanmalıdır. Yerel sorunlara çözüm odaklı projeler için ayrı bir teşvik havuzu oluşturulmalıdır (örneğin milli eğitim politikası, kültürel-tarihî ve edebî miras, dil politikaları vb. alanlarda özgün projeler).

Türkiye'deki üniversitelerin, dünya standartlarında olmakla birlikte, kendilerine has akademik ekoller geliştirmeleri için destek mekanizmaları sağlanmalıdır. Sosyal bilimlerde yerel veri setleri ve kavramsal çerçevelerin oluşturulmasına öncelik verilmelidir. Ayrıca uluslararası projelere katılımda "katkı sunan ve özgün bakış açısı geliştiren ülke" konumuna yükselmek hedeflenmelidir. Yalnızca dışarıda üretileni takip eden değil, bilgi üreten ve yönlendiren aktör konumuna geçiş için özgün yöntem ve modeller geliştirilmelidir. Bu öneriler, bilimin evrensel yönü ile milli kimliğin korunmasını birlikte ele alan iki eksenli bir kalkınma yaklaşımı sunmaktadır. Böylece Türkiye, uluslararası arenada bilimsel etkinliğini artırırken kendi özgün potansiyelini de geliştirebilir ve taklitçilik ile vasat seviyede kalma sorununu aşabilir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, özellikle sosyal bilimler alanında akademisyenlerin uluslararası yayın kriterleri ile milli ve yerel değerleri gözetme sorumluluğu arasında yaşadıkları zorlukları saha verileri üzerinden görünür kılarak bu iki yönelim arasında nasıl bir denge kurulabileceğini ortaya koymak ve bu bağlamda Türkiye'deki akademik yayıncılıkta karşılaşılan yapısal problemleri literatür ışığında tartışmaktır. Literatürde, küresel akademik yayıncılıkta özellikle sosyal bilimler alanında Batı merkezli epistemolojik yaklaşımların belir-

leyici olduğu ve diğer ülkelerden gelen çalışmaların sıklıkla görünmez engellerle karşılaştığı vurgulanmaktadır (Altbach, 2016; Connell, 2007). Bu durum, “bilgi emperyalizmi” (Alatas, 2003) veya “epistemik sömürgecilik” (Bhambra, 2014) kavramlarıyla açıklanmakta ve yerel bağlamı esas alan araştırmaların uluslararası dergilerde daha düşük kabul oranına sahip olduğu gösterilmektedir (Gingras & Mosbah-Natanson, 2010).

Türkiye özelinde, son yıllarda YÖK tarafından uygulanan uluslararasılaşma politikalarının, özellikle WoS indeksli dergilerde yayın yapma zorunluluğunun akademik yükselmede belirleyici hale geldiği bilinmektedir (ÜAK, 2025). Ancak çeşitli çalışmalar, bu zorunluluğun bilimsel kaliteyi teşvik etse de yerel ve milli konuları merkeze alan sosyal bilim araştırmalarını dezavantajlı hale getirdiğini göstermektedir. Literatürde bu durumun, akademisyenler arasında adalet algısının zedelenmesine ve özgün bilgi üretiminin baskılanmasına yol açtığı belirtilmektedir (Alatas, 2006).

Bu araştırma, mevcut literatürde vurgulanan bu sorunları Türkiye’deki akademisyenlerin deneyimleri üzerinden somutlaştırmayı amaçlamaktadır. Özellikle, WoS indeksli dergilerde yayın sürecinde kültür, tarih, din ve milli hassasiyetlerden kaynaklanan engellerin nitel verilere dayalı olarak ortaya konulması hedeflenmiştir. Çalışma, böylece hem küresel literatürdeki bilgi eşitsizliği tartışmasına Türkiye perspektifinden katkı sunmayı hem de akademik yayıncılık politikalarına dair çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmanın alt amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Sosyal bilimlerde öğretim üyelerinin arasında WoS yayın şartına nasıl bakıldığını ortaya çıkarmak,
2. WoS dergilerinde yayımlanmış makalesi olan sosyal bilim öğretim üyelerinin ve bu makalelerde milli ve yerel konuların artışını gözlemlemek,
3. Yayın sürecinde sosyal bilimlerde bilimsel kriterlerin dışında zorlukların yaşanıp yaşanmadığını anlamak,
4. Sosyal bilim öğretim elemanlarının ne kadarının bu zorlukların milli ve yerel konular olan, ülke, din, ideoloji, coğrafya ve kültürel nedenlerden kaynaklandığını düşündüğünü tespit etmek,
5. Öğretim elemanlarının ne kadarının sosyal konuların WoS dergilerinde önyargısız olarak yayınlanacağına inandığını ve bu muhtemel önyargıların üyeler üzerinde baskı oluşturup oluşturmadığını belirlemek.

Yöntem

Araştırma Deseni

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni tasarlantmıştır (Creswell, 2013). Araştırmanın amacı, akademik yükseltme süreçlerinde Web of Science (WoS) dergilerinde yayın yapma zorunluluğuna ilişkin öğretim elemanlarının deneyimlerini ve algılarını derinlemesine anlamaktır. Bu nedenle, katılımcıların kişisel tecrübelerini ve algılarını yansıtmaya uygun olan fenomenolojik yaklaşım tercih edilmiştir.

Araştırma sürecinde yarı yapılandırılmış anket formları kullanılmış, elde edilen yanıtlar içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, katılımcıların deneyimlerini kendi ifadeleriyle ortaya koymayı ve bu ifadeler arasındaki ortak temaları belirleyerek, konunun bağlam içinde analiz edilmesini mümkün kılmıştır.

Verilerin toplanması

Veri kaynağı

Araştırma verileri, Türkiye'deki iki farklı yükseköğretim kurumunda (Fırat Üniversitesi ve İstinye Üniversitesi) görev yapan akademisyenlerden toplanmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak seçilen katılımcılar, sosyal bilimler alanında en az üç yıl deneyime sahip öğretim elemanlarından oluşmuştur. Çalışmaya toplam 11 akademisyen öğretim üyesi gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcıların yaş aralığı 35-62, akademik kıdemleri ise 3-25 yıl arasında değişmektedir. Katılımcılardan aydınlatılmış onam alınmış, veriler Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na (KVKK) uygun şekilde toplanmıştır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Anketin hazırlanmasında, uluslararası akademik yayıncılık politikaları, Web of Science (WoS) dergi kriterleri, bilgi eşitsizliği ve sosyal bilimlerdeki yayın engelleri üzerine yapılan ulusal ve uluslararası literatürden yararlanılmıştır (Altbach, 2016; Gingras & Mosbah-Natanson, 2010; Küçükcan & Gür, 2009). Literatürde tespit edilen kavramsal çerçeve temel alınarak, yayıncılıkta karşılaşılan yapısal engeller, yerel konuların kabul edilebilirliği, akademik adalet algısı ve uluslararasılaşma politikalarının etkileri ana temalar olarak belirlenmiştir.

Anket formu tasarlandıktan sonra iki alan uzmanının görüşüne sunulmuş, içerik geçerliliği açısından gerekli düzeltmeler yapılmış ve iki akademisyenle pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte, anlaşılmayan veya yönlendirme riski taşıyan sorular revize edilmiştir.

Veri toplama süreci

Araştırmada kullanılan anket formu, 5 sorudan oluşmakta olup açık ve kapalı uçlu sorular içermektedir. Sorular, akademik yükselme süreçlerinde WoS dergilerinde yayın yapma zorunluluğuna ilişkin algılar, karşılaşılan zorluklar, yerel konuların kabul edilme oranı ve yayıncılıkta adalet algısını ölçmeyi amaçlamaktadır.

Anket soruları şunlardır:

1. Türkiye’de akademik yükseltme ve atamalarda WoS dergilerinde yayın şartını doğru bulmakta mısınız, neden?
2. WoS dergilerinde yayımlanmış veya kabul almış makaleniz var mıdır, varsa sayısı ve konularını yazar mısınız?
3. WoS dergilerinde yayın yapmada bilimsel kriterlerin dışında zorluklar yaşamakta mısınız, neden?
4. WoS dergilerinde yayın yapmadaki zorlukların ülke ve din mensubiyeti, ideoloji, coğrafya ve kültürel sebeplerden dolayı yaşandığını düşünmekte misiniz?
5. Bizim gerçekliğimiz olan sosyal konuların WoS dergilerinde önyargısız olarak yayınlanacağına inanıyor musunuz?

Anket uygulaması Mayıs 2025’te yüz yüze görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların her biri anketi ortalama 10-15 dakika içinde tamamlamıştır. Tüm süreçte anonimlik korunmuş ve gönüllülük esas alınmıştır.

Veri analiz teknikleri

Betimsel analiz

Bu çalışmada toplanan veriler betimsel analiz yaklaşımıyla çözümlenmiştir. Betimsel analizde amaç, elde edilen verileri daha önceden belirlenen temalara göre özetleyip, katılımcı görüşlerini doğrudan alıntılarla destekleyerek sistematik bir şekilde sunmaktır (Yıldırım & Şimşek, s.224-227). Analiz sürecinde şu adımlar izlenmiştir:

- a- Verilerin tekrarla okunarak bütünsel bir çerçeveye oturtulması,
- b- Önceden belirlenmiş araştırma soruları doğrultusunda bir çözümleme çerçevesi oluşturulması,

- c- Katılımcı ifadelerinin bu çerçeveye göre sınıflandırılması,
- d- Bulguların literatürdeki kavramsal yapıyla karşılaştırılması,
- e- Bulguların anlaşılır biçimde tablolaştırılması.

Bu kapsamda tablolar, temalar, alt temalar ve kodlar olacak şekilde yapılandırılmıştır. Kodlama sırasında benzer görüşler aynı kategori altında toplanmış, farklı görüşler ise ayrı alt temalar halinde sınıflandırılmıştır. Analizin sonunda ortaya çıkan temalar, araştırma sorularıyla doğrudan ilişkilendirilmiştir.

Sebep-sonuç analizi

Katılımcı yanıtları, uluslararasılaşma politikaları ile akademik motivasyon, yerel konuların görünürlüğü ve yayıncılıkta adalet algısı arasındaki ilişkileri ortaya koyacak şekilde neden-sonuç ilişkileri çerçevesinde incelenmiştir.

Karşılaştırmalı analiz

Bulgular, literatürdeki benzer çalışmaların sonuçlarıyla karşılaştırılmış, Türkiye bağlamında farklılaşan veya örtüşen noktalar belirlenmiştir.

Geçerlilik ve güvenirliğin sağlanması

İçerik geçerliliği: Uzman görüşleri alınarak ve pilot çalışma yapılarak sağlanmıştır.

Veri çeşitliliği: Farklı alan ve kıdem düzeyinden akademisyenlerin katılımı sağlanmıştır.

Güvenirlik: Veri toplama ve bunları kodlama süreci bağımsız bir araştırmacı tarafından yürütülmüş, kodlayıcılar arası tutarlılık katsayısı 0.87 bulunmuştur.

Şeffaflık: Katılımcılar yönlendirilmemiş, veriler olduğu gibi raporlanmıştır.

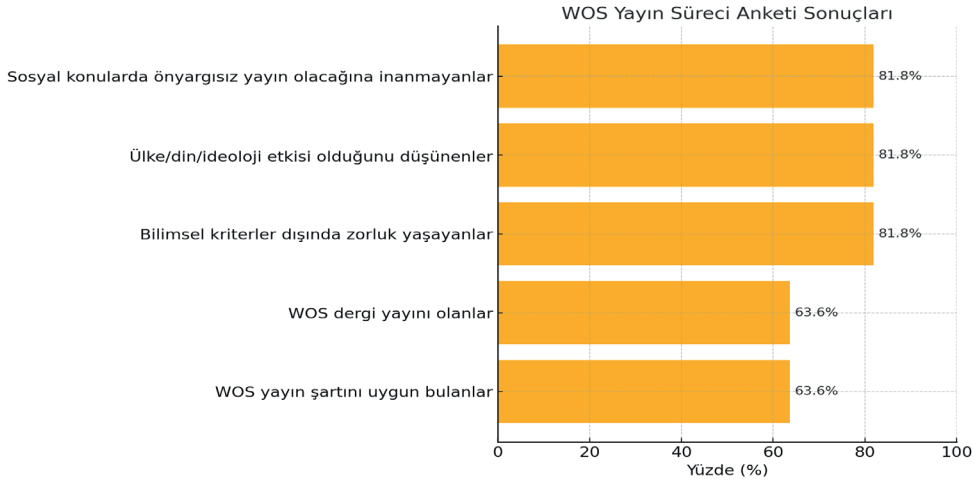
Destekleyici literatür: Bulgular, ulusal ve uluslararası araştırmalarla karşılaştırılarak desteklenmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmada kullanılan anket formunun sorularına verilen yanıtlar, yüzde dağılımları, katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılar ve ilgili literatürle karşılaştırmalı analizler çerçevesinde sunulmuştur. Toplam 11 akademisyenin (7 erkek, 4 kadın) katıldığı araştırmada

elde edilen veriler, içerik analiziyle temalara ayrılmış ve tablolarla desteklenmiştir. Bulgular, anketteki soru sırasına göre yapılandırılmıştır.

Anket verileri kategorize edilerek aşağıda şekil 1’de genel sonuçlara ulaşılmıştır:

Şekil 1: WoS yayın süreci anketi sonuçları

Yatay çubuk grafikte gösterilen veriler, öğretim elemanlarının WoS sürecine dair görüşlerinin genel eğilimini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Bu grafikte yer alan her bir bölüm alt amaçlar doğrultusunda açıklanacaktır.

Anket sorularının ilkinde WoS yayın şartına yönelik genel algının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Ortaya çıkan sonuç şöyledir:

Tablo 2. WoS yayın şartına yönelik algılar

Yanıtlar	Katılımcı sayısı (n=11)	Yüzde (%)
Uygun buluyorum	7	63,6
Uygun bulmuyorum	4	36,4

Tablo 2’de görüldüğü gibi ankete katılanların içinde %63,6 (7/11) öğretim elemanı WoS yayın şartını uygun bulmaktadır. Yani katılımcıların önemli bir kısmı WoS dergilerinde yayın yapma şartını, akademik kaliteyi teşvik eden bir unsur olarak değerlendirmektedir. Bu oran, öğretim elemanlarının büyük çoğunluğunun uluslararası standartların akademik kaliteyi artıracığına inandığını göstermektedir. Ancak %36,4’lük kesim, bu zorunluluğun yerel ve milli çalışmaları geri plana ittiğini ifade etmiştir. Katılımcılardan birisinin anketteki yorumu şöyledir: “Uluslararası standartlar önemli, ancak özellikle son yıllarda kendi ülkemizin mesele-

lerine dair çalışmalarımızın bu sistemde değersizleştirilmesi ve ayrımcılık yapılması kabul edilemez.” (Katılımcı 5)

Bu bulgular, gelişmiş ülkelerdeki akademik çevrelerin WoS sisteminde belirleyici ve yönlendirici konumda olduğunu; bu durumun ise gelişmekte olan ülkelere gelen çalışmaları dezavantajlı konuma ittiğini ortaya koymaktadır. Zira WoS gibi küresel indekslerde hangi konuların öncelikli olacağını, hangi metodolojilerin geçerli kabul edileceği veya hangi araştırma alanlarının daha fazla görünürlük kazanacağı çoğunlukla bu merkez ülkelerdeki akademik gelenekler tarafından şekillendirilmektedir. Böylece, Türkiye gibi diğer ülkelerin özgün sosyal, kültürel veya tarihsel meselelerini odağına alan araştırmalar, evrensel nitelikli sayılmadığı gerekçesiyle yeterince ilgi görmeyebilmekte ve yayın sürecinde sistematik zorluklarla karşılaşabilmektedir.

Anket sorularının ikincisinde katılımcıların WoS dergilerindeki yayın deneyimini ortaya koymak hedeflenmiştir. Ortaya çıkan sonuç şöyledir:

Tablo 3. WoS dergilerinde yayın deneyimi

Yayın tecrübesi	Katılımcı sayısı	Yüzde (%)
Makale yayımladı	7	63,6
Makale yayımlamadı	4	36,4

Tablo 3’te görüldüğü gibi ankete katılanların içinde %63,6 (7/11) öğretim elemanının WoS dergilerinde yayımlanmış makalesi vardır. Yani katılımcıların önemli bir kısmının WoS’ta yayın deneyimi bulunmaktadır. Geri kalan %36,4 (4/11) öğretim üyelerinin ise WoS’ta yayımlanmış bir makalesi olmasa da başvuru tecrübesi bulunmaktadır ve başvurularının kabul edilmemesini daha çok bilimsel kriterlerin dışındaki sebeplere dayandırmaktadırlar. WoS’ta makale yayımlamış olan katılımcılar ise sürecin teknik gerekliliklerini bildiklerini, ancak buna rağmen ek zorluklarla karşılaştıklarını belirtmiştir. Makale yayımlamayanlar ise çoğunlukla ideolojik ve dil bariyerlerini engel olarak görmüştür.

Sonuç olarak katılımcıların %63,6’sı WoS’ta makale yayımlamış olmasına rağmen, %81,8’i bilimsel kriterler dışında ek engeller yaşadığını ifade etmiştir. Bu durum, yalnızca akademik yeterlilikle değil, yayın sürecinde başka unsurların da belirleyici olduğunu göstermektedir. WoS’ta yayımlanmış bir makalesi bulunan katılımcılardan birisi şöyle yazmıştır: “*Dergilerin birçoğunda ideolojik bakış hâkim, dolayısıyla bu dergilere makale gönderirken konu seçimi önemli, yani onların önyargısız bakabilecekleri konuları seçmek zorundasınız.*” (Katılımcı 6)

Tablo 4. Yayın sürecinde karşılaşılan zorluklar

Zorluk türü	Katılımcı oranı (%)
Bilimsel kriterler dışındaki faktörler	81,8
İdeolojik/ kültürel önyargılar	55,0
Konunun coğrafi/kültürel bağlamı	45,0
Dil ve format beklentileri	36,0

Tablo 4’te görüldüğü gibi ankete katılanların içinde %81,8 (9/11) öğretim elemanı bilimsel kriterlerin dışında zorluklar yaşandığını belirtmiştir. Yani katılımcıların çok önemli bir kısmı yayın sürecinde bilimsel kriterlerin yanı sıra ideolojik eğilimler, coğrafi köken ve konunun yerelliği gibi faktörlerin etkili olduğunu belirtmiştir. Bu gruba giren katılımcılardan birisi şöyle yazmıştır: “Ülkemizden çıkan yayınlara karşı editör önyargısı var. Birçok dergi bilimsel eleştiriden çok, ülke, din mensubiyeti, ideoloji, coğrafya ve kültürel aidiyet gibi sebeplerle olumsuz dönüş yapıyor. Hakem raporlarında bilimsel eleştiriden çok, çalışmanın coğrafi bağlamının dikkate alındığı çok açık.” (Katılımcı 3) Sosyal konuların önyargısız biçimde yayınlanamayacağına dair yüksek oran (%81,8), WoS kapsamındaki dergilerin Batı merkezli akademik paradigmalara çalıştığına işaret etmektedir.

Tablo 5. Yerel konuların yayımlanabilirliği

Yerel konular yayımlanabilir mi?	Katılımcı sayısı	Yüzde (%)
Evet	2	18,2
Hayır	9	81,8

Tablo 5’te görüldüğü gibi ankete katılanların içinde %81,8 (9/11) öğretim elemanı bu zorlukların ülke, din, ideoloji, coğrafya ve kültürel nedenlerden kaynaklandığını düşünmektedir. Yani katılımcıların çok önemli bir kısmı, sosyal ve yerel konuların WoS dergilerinde önyargısız biçimde yayınlanamayacağı görüşündedir. Bu gruba giren katılımcılardan birisi şöyle yazmıştır: “Kendi toplumumuzun sorunlarını gündeme getiren, yönetim, karma eğitim, millî manevi odaklı programlar hakkındaki makaleler, ‘yerel’ diye küçümseniyor.” (Katılımcı 1)

Bulgular, akademik yayıncılıkta görünmez bir “güç hiyerarşisi” olduğunu ortaya koymaktadır. Katılımcıların %81,8’i, din mensubiyeti, ideolojik farklılıklar, coğrafi köken gibi faktörlerin yayın sürecinde etkili olabileceğini düşünmektedir. Bu durum, bilimin evrenselliği ilkesine aykırı bir tabloyu işaret etmektedir. Akademik bilgi üretiminin ağırlıklı olarak Batı merkezli olması, alternatif bilgi üretim merkezlerini zayıflatmakta ve ülkelerin kendi bilimsel paradigmalarını geliştirme alanını kısıtlamaktadır. Bu, bilim politikaları açısından stratejik bir sorun olarak değerlendirilebilir.

Tablo 6. Önyargıdan kaynaklanan yayın baskısı

Önyargı hakkındaki görüş	Katılımcı sayısı	Oran (%)
Sosyal konuların WoS dergilerinde önyargısız olarak yayınlanamayacağını düşünenler	9	81,8
Sosyal konuların WoS dergilerinde önyargısız olarak yayınlanabileceğini düşünenler	2	18,2

Tablo 6’da görüldüğü gibi ankete katılanların içinde %81,8 (9/11) öğretim elemanı sosyal konuların WoS dergilerinde önyargısız olarak yayınlanamayacağına inanmaktadır. Yani katılımcıların büyük bölümü, WoS yayını yapma zorunluluğunun akademik motivasyonu olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Bulgulara göre, WoS yayını yapma zorunluluğu, katılımcıların önemli bir kısmında psikolojik baskı oluşturmaktadır. Sürekli yayın yapma zorunluluğu, iş yükünü artırmakta ve motivasyonu olumsuz etkileyebilmektedir. Bu zorunluluk, özellikle genç akademisyenlerde tükenmişlik hissinin artırmaktadır. Bu örneklemelerden birisi şöyle yazmıştır: “Coğrafyamıza özgü konuların küresel bir okur kitlesinin anlayacağı bir üslupla yazılması oldukça zaman alıcı, bu da akademisyenleri baskı altında bırakıyor.” (Katılımcı 10)

Bilimsel kriterler dışında zorlukların varlığı (%81,8), öğretim elemanlarının sistemin adil olmadığına dair bir algıya sahip olduklarını göstermektedir. Bu algı, akademisyenlerde hayal kırıklığı ve mesleki tükenmişliğe yol açabilmektedir. Hakem kararlarında bilimsel olmayan unsurların etkili olduğu algısı, sisteme güveni azaltmaktadır. Katılımcılardan birisi konu hakkında şöyle yazmıştır: “Makalenin bizim ülkemizden gönderilmesi bile olumsuz etkiye sahip oluyor, bazen aynı makaleyi gelişmiş ülkelerdeki bir araştırmacı ile yapmış olsanız yayınlama şansınızın yüzde elli artacağını düşünüyorsunuz.” (Katılımcı 7)

Bazı katılımcılar, çalışmaları bilimsel açıdan yeterli olsa da ideolojik, kültürel veya coğrafi sebeplerle reddedildiğini hissetmektedir. Bu durum, akademisyenlerin özsaygısını ve uluslararası akademik topluluğa güvenini zedelemektedir. Çalışmaların ideolojik veya kültürel sebeplerle reddedildiği düşüncesi, akademisyenlerin özgüvenini sarsmaktadır. Bu öğretim üyelerinden biri şöyle yazmıştır: “Bizim gerçekliğimiz olan sosyal konuların önyargısız olarak yayınlanması çok olası değil, bu engeli ancak yabancı yazarlarla çözebileceğimiz gerçeği çok onur kırıcı.” (Katılımcı 7)

Genel olarak grafiğe bakıldığında bulgular, WoS yayını zorunluluğunun akademik kaliteyi artırma potansiyeline rağmen, mevcut uygulamaların yerel konulara, kültürel çeşitliliğe ve adalet ilkesine zarar verdiğini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, sistemin bilimsel niteliğin ötesinde görünmez editöryal bariyerler ve Batı merkezli paradigmlar tarafından şekillendiğini düşünmektedir.

Tartışma ve sonuç

Bu bölümde makalenin *Giriş* kısmında belirtilen alt amaçlar doğrultusunda, elde edilen bulgular ışığında tartışma yapılacaktır. Tartışma, her bir alt amaca karşılık gelen bulguların analizi ve mevcut literatürle ilişkilendirilmesi şeklinde ilerleyecektir. Arkasından da tartışma eşliğinde sonuç ve değerlendirmeye geçilecektir.

Araştırma sonuçları, sosyal bilimlerde öğretim üyelerinin arasında WoS yayın şartına nasıl bakıldığını ortaya çıkarmak amacına yönelik katılımcıların %63,6'sının WoS yayın şartını akademik kaliteyi teşvik eden bir unsur olarak gördüğünü ortaya koymuştur. Bu görüş, uluslararası hakemli dergilerin kalite ve görünürlük açısından sağladığı katkıyı vurgulayan Harzing (2010) ve Moed (2017) gibi çalışmalara paraleldir. Ancak, kalan %36,4'lük kesim, bu zorunluluğun yerel ve milli çalışmaları geri plana ittiğini belirtmiştir. Bu durum, küresel akademik standartların tek başına yeterli olmadığını ve yerel bağlamın da göz önünde bulundurulması gerektiğini göstermektedir.

WoS dergilerinde yayımlanmış makalesi olan sosyal bilim öğretim üyelerinin ve bu makalelerde milli ve yerel konuların artışını gözlemlemek amacına yönelik bulgular olumludur. Öğretim üyeleri bu uluslararasılaşma kriterleri çerçevesinde yayın yapmaya çalışmaktadır. Yayın yapma oranı azımsanmayacak kadar yüksektir. Ancak bulgular WoS dergilerinde yerel ve milli konuların sıklıkla “ikincil” olarak görüldüğünü ve önyargılı değerlendirmelere maruz kaldığını göstermektedir. Bu, Altbach'ın (2013) “küresel akademide merkez-çevre ilişkisi” tespitleriyle örtüşmektedir. Akademik değerlendirme süreçlerinde evrensel olan ile yerel olan arasındaki sınırın çoğunlukla Batı merkezli paradigma tarafından belirlendiği ve bu durumun farklı bilgi üretim biçimlerini dezavantajlı duruma düşürdüğü anlaşılmaktadır. Bu soruya verilen cevaplardan ortaya çıkan bulgu, Gingras ve Mosbah-Natanson'un (2010) içerik temelli editoryal önyargı tespitleriyle de örtüşmektedir.

Yayın sürecinde sosyal bilimlerde bilimsel kriterlerin dışında zorlukların yaşanıp yaşanmadığını anlama amacına yönelik katılımcıların %81,8'i sosyal bilimlerde bilimsel kriterlerin dışında kalan zorluklarla karşılaştığını ifade etmiştir. Connell (2007) ve Alatas (2003), bu durumu “epistemik eşitsizlik” ve “entelektüel bağımlılık” kavramlarıyla açıklamaktadır. Bulgular, uluslararası yayıncılıkta sosyal bilimler alanında kültürel önyargıların hâlen güçlü bir şekilde varlığını sürdürdüğünü göstermektedir.

Sosyal bilim öğretim elemanlarının ne kadarının bu zorlukların milli ve yerel konular olan, ülke, din, ideoloji, coğrafya ve kültürel nedenlerden kaynaklandığını düşündüğünü tespit etme amacına yönelik anket verileri ve katılımcı ifadeleri, WoS yayın sürecinde yaşanan kişisel deneyimlerin çoğunlukla olumsuz bir algı yarattığını göstermektedir. Katılımcılar, hakem raporlarında bilimsel eleştiriden ziyade çalışmanın coğrafi veya ideolojik bağlamına vurgu yapıldığını aktarmıştır. Bu bulgu Bhabra'nın (2014) “epistemik sömürgecilik” kavramıyla da açıklanabilecek yapısal bir güç dengesizliğine ve asimetrik bilgi üretim ilişkilerine işaret etmektedir.

Öğretim elemanlarının ne kadarının sosyal konuların WoS dergilerinde önyargısız olarak yayınlanacağına inandığını ve bu muhtemel önyargıların üyeler üzerinde baskı oluşturup oluşturmadığını belirleme amacına yönelik araştırmada yer alan tecrübe aktarımları, WoS sürecinde ideolojik ve kültürel önyargıların somut bir şekilde nasıl ortaya çıkabileceğini göstermiştir. Bu tespitler, Connell'in (2007) küresel bilgi eşitsizliği ve akademik yayıncılıkta güç asimetrisi üzerine bulgularıyla örtüşmektedir. Katılımcılar, bilimsel açıdan yeterli olduğunu düşündüğü çalışmalarının, sadece ele aldığı konu yerel bağlamda değerlendirildiği için reddedildiğini belirtmiştir. Bu örnek, literatürde yer alan içerik temelli editoryal önyargı (Gingras & Mosbah-Natanson, 2010) bulgusu bağlamında da değerlendirilebilir.

Araştırma bulguları, WoS yayın zorunluluğunun akademik kaliteyi artırma potansiyeline sahip olmakla birlikte, küresel bilgi üretimi süreçlerinde yapısal adaletsizlikler ve önyargılar içerdiğini ortaya koymaktadır. Bu durum, hem bireysel düzeyde (psikolojik baskı, motivasyon kaybı) hem de kurumsal düzeyde (yerel bilginin görünmezliği, epistemolojik tekdüzelik) olumsuz sonuçlar doğurmaktadır. Literatürde önerildiği gibi (Marginson, 2016), daha kapsayıcı ve çoğulcu yayın politikaları geliştirilmediği sürece, WoS merkezli akademik değerlendirme kriterleri bilginin küresel dolaşımındaki eşitsizlikleri yeniden üretecektir. Bu bağlamda, çalışmadan elde edilen bulgular ışığında hem bireysel hem de kurumsal düzeyde uygulanabilecek çeşitli çözüm önerileri geliştirilmiştir.

Bulgular üzerinde gerçekleştirilen bu tartışmalardan yola çıkarak şu sonuçlara ulaşılabilir: Araştırma sonuçları, WoS merkezli yayın zorunluluğunun özellikle fen ve mühendislikte kalite ve görünürlük açısından ivme yarattığını, sosyal bilimlerde ise aynı ölçüde kapsayıcı işlemediğini göstermektedir. Katılımcıların çoğunluğu (%63,6), uluslararası indekslerin metodolojik tutarlılık ve denetim sağladığını kabul etmekle birlikte; anlamlı bir kısmı (%36,4) yerel ve milli içeriklerin bu sistemde ikincilleştirildiğini, hatta konu seçimi düzeyinde görünmez bariyerlerle karşılaşıldığını belirtmiştir. Yüzdelerin işaret ettiği bu ikili tablo, bir yandan evrensel standartların araştırma niteliği için önemini teyit ederken, öte yandan bu standartların tek başına bağlama duyarlılığı garanti etmediğini ortaya koymaktadır (Harzing, 2010; Moed, 2017).

Bu genel resim, Türkiye'de sosyal bilim üretiminin hem küresel literatürle güçlü bağlar kurmasını hem de yerel/milli konuların bilimsel kıymetini koruyacak değerlendirme rejimlerine ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Kıbrıs, "Mavi Vatan", Ermeni Soykırımı tartışmaları, Siyonizm/antisemitizm, Kürt meselesi ve Alevilik gibi başlıklar, yalnızca teknik yöntem yeterliliğiyle değil, aynı zamanda epistemik ve politik bağlamın adil yönetimiyle görünür olabilir. Aksi halde, uluslararasılaşma hedefi ilerlerken yerel sorun alanlarında özgün katkı üretimi zayıflar; bu da hem literatürde hem politika tasarımıyla "tek yönlü" bilgi dolaşımını yeniden üretir (Bhambra, 2014).

Tek yönlü bilgi dolaşımını çeşitlendirmek, evrensel ile yerel arasındaki dengenin kurulmasıyla ancak mümkündür. Çünkü bilimsel bilgi, tarih boyunca farklı uygarlıkların katkısıyla gelişen ve evrenin işleyişine dair yasaların keşfiyle biriken evrensel (universal) bir birikim olarak tanımlanabilir (Merton, 1968, s. 607). Evrensel bilim anlayışı, farklı milletlerin katkılarıyla ilerlemiş ve bilgi üretiminde ortak standartların oluşmasını sağlamıştır (Ziman, 2000, s. 36). Bununla birlikte, bilimin sadece evrensel değil, aynı zamanda yerel bağlamdan etkilenen ve toplumsal-kültürel koşullarla şekillenen bir yönü olduğunu da unutmamak gerekir (Shapin, 2010, s. 55).

Merton'un bu "universal" birikim teorisi bağlamında Türkiye yükseköğretim politikalarına bakarsak, son yıllarda uluslararasılaşma politikaları çerçevesinde bilimsel araştırma ve yayıncılıkta evrensel standartlara uyum sağlama yönünde önemli adımlar atmıştır. Üniversitelerde kurulan uluslararasılaşma birimleri, akademisyenlerin yayın, tez ve kitap gibi akademik ürünlerini uluslararası standartlara uygun hale getirmeyi hedeflemiş, doçentlik ve atama kriterleri de büyük ölçüde Web of Science (WoS) indeksli yayınlara dayandırılmıştır (Çalikoğlu 2023, s. 99). Bu uygulamalar, bilimsel kaliteyi artırma ve Türkiye'nin bilgi üretim kapasitesini küresel bilimsel arenada görünür kılmaya amacı taşımaktadır. Literatürde bu sürecin bilimsel üretimde motivasyonu artırıcı bir unsur olduğu, özellikle de gelişmekte olan ülkeler için "bilimsel entegrasyon fırsatı" oluşturduğu ifade edilmiştir (Altbach, 2016, s. 143).

Bununla birlikte, bilimin evrensel yönünün yanında, yerel ve milli koşullara özgü sosyal bilim konularında evrensel standartların tek başına yeterli olmadığı görülmektedir. Her milletin kendine özgü tarihsel, kültürel, dini ve sosyo-politik koşullarından doğan ve yalnızca o topluma ait perspektiflerle anlamlandırılabilen sorun alanları vardır. Bu tür konular, evrensel kriterlerle değerlendirildiğinde, ilgili ülkenin çıkarlarını, önceliklerini veya toplumsal hassasiyetlerini yeterince yansıtamayabilir (Smith, 1991, s. 119).

Türkiye örneğinde bakarsak; Türk tarihi, edebiyatı ve köklü maarif düşüncesi, İslam medeniyeti, Osmanlı ve Selçuklu mirası gibi tarihsel ve kültürel konuların yanı sıra; güncel siyasi meseleler ve toplumsal sorunlar da bu kapsama girmektedir. Terörsüz Türkiye ideali, Kıbrıs'taki tecrit meselesi, Mavi Vatan sınırları, Batı Trakya'daki Türklerin durumu, Ermeni soykırımı iddiaları, Karabağ sorunu, Birleşmiş Milletler'in beş daimi üyesinin baskın rolü, Siyonist politikaların eleştirisi, Türkiye'nin Orta Doğu politikaları, Aleviliğin tarihsel süreci, Kürt etnisitesine yönelik siyasi gelişmeler, töre cinayetleri, kadınlar üzerindeki toplumsal algılar, toplumsal cinsiyet eşitliği ve LGBT gibi konular; yerel bağlama özgü yorum ve analiz gerektirmektedir. Ancak bu alanlar, uluslararası dergilerde sıklıkla politik veya ideolojik bariyerlerle karşılaşmakta, hatta kimi zaman yayın süreçlerinde dolaylı veya doğrudan engellerle yüz yüze kalmaktadır. Bu durum, sosyal bilimler alanındaki Türk akademisyenleri; ya uluslararası dergilerde yüksek puan getiren yayın yapma fırsatını değerlendirerek milli hassasiyetlerden ödün vermek ya da kendi ulusal değerlerini önceleyen bir perspektifle yazmak ve reddedilme riskini göze almak arasında bir ikileme karşı karşıya bırakmaktadır.

Literatürde, bu durum “bilgi emperyalizmi” (Alatas, 2003, s. 606) ve “epistemik sömürgecilik” (Connell, 2007, s. 67) kavramlarıyla açıklanmakta; özellikle küresel Güney’den gelen çalışmaların merkez ülkelerin epistemolojik kriterleri doğrultusunda şekillenmek zorunda kaldığı belirtilmektedir. Böylece bilimsel üretim süreci, evrensellik iddiasına rağmen asimetrik güç ilişkilerinden bağımsız olamamaktadır (Bhambra, 2014, s. 127). Bu noktada, literatürde yukarıda bahsedilen iki temel yönelim ortaya çıkar: Evrensellik yaklaşımı, ortak bir insanlık birikiminin ürünü olan bilimsel bilginin uluslararası standartlara göre üretilmesinin ilerleme için zorunlu olduğunu, aksi halde yerel (etnosentrik) çalışmaların bilimsel etki kapasitesinin sınırlı kalacağı görüşüdür (Merton, 1968, s. 608; Popper, 1963, s. 88). Yerellik yaklaşımında ise, her toplumun kendi değerleri, kültürü ve tarihsel deneyimleri doğrultusunda ve sosyopolitik koşulları içinde özgün bir bilimsel dil geliştirmesi gerektiği, aksi takdirde salt taklitçilikten öteye geçilemeyeceği özellikle “Oryantalizm” kitabının yazarı Edward Said tarafından belirtilmiştir (Said, 2014, s. 33-34).

Bu sonuçlardan yola çıkarak ülke olarak yükseköğretimde şöyle bir strateji izlenebilir. Son yıllarda Türkiye’deki akademik sistemin uluslararasılaşma ekseninde yeniden şekillenmesi, bilimsel üretimin global standartlara entegrasyonu bağlamında önemli olabilir (Altbach & Knight, 2007, s. 291). Zaten doçentlik kriterleri, akademik teşvik sistemleri ve kurumsal atama ölçütleri, Web of Science (WoS) gibi uluslararası indekslerde yayın yapmayı hâlihazırda öncelemektedir (YÖK, 2020, s. 45). Bu sürecin, özellikle fen ve mühendislik bilimlerinde çıktıyı artırdığı; AR-GE, sanayi ve teknoloji odaklı projelerle desteklediği doğrudur (TÜBİTAK, 2021, s. 12). Ancak bu gelişme, sosyal bilimler için aynı ivmede karşılık bulmamıştır. Çünkü sosyal bilimler, sadece yöntemsel değil aynı zamanda kültürel ve normatif bir zemine de yaslanır (Flyvbjerg, 2001, s. 134). Evrensel olduğu iddia edilen bilimsel kriterlerin, yerel tarihî, kültürel ve sosyolojik meselelerdeki özgünlükleri tam anlamıyla kapsayamaması, burada metodolojik bir sıkıntıya yol açmaktadır.

Her milletin, kendi toplumsal dinamiklerinden doğan ve evrensel paradigmalardan dışında konumlanan sosyal gerçeklikleri olduğu gibi (Smith, 1991, s. 18); Türkiye’de de; Alevilik çalışmaları, Kürt meselesi, Kıbrıs sorunu, Ermeni soykırımı iddiaları ya da toplumsal cinsiyet meseleleri gibi konular, yerel sosyo-politik zeminlere dayalıdır ve Batı merkezli evrensel normlarla tam olarak çözümlenemez. Örneğin WoS indeksli birçok derginin, “milli hassasiyetler” barındıran çalışmaları yayınlamaya mesafeli durması, bu dergilerin epistemolojik pozisyonlarıyla ilgilidir (Connell, 2007, s. 212). Akademisyen, ya Q1-Q2 gibi yüksek etki faktörlü dergilerde yayımlanma şansı ile yerel meselelerde pozisyon almayı dengeleyecek ya da kendi değer sistemine sadık kalarak olası reddedilme riskini göze alacaktır.

Unutulmamalıdır ki bilimsel ilerleme, evrensel normlarla rekabet ederken aynı zamanda özgünlüğü de koruma zorunluluğundadır (Bourdieu, 2004, s. 32). Bu bağlamda Türkiye’nin akademik kalkınma stratejisinde, Nilüfer Göle’nin “önce evrensel olanı öğrenme, ardından kendine has yolu tayin etme” ilkesi izlenebilir (Göle, 1997, s. 155). Taklitçi bir bilim anlayışı,

belirli bir aşamadan sonra üretkenliğini yitirir ve statikleşir. Her milletin “kendi yürüyüşünü tayin etmesi” gerektiği düşüncesi, sadece retorik değil; bilimin epistemolojik konumlanması açısından da gereklidir. Örneğin Cemal Kafadar’ın bu bağlamda Türkiye’nin kendi tarih yazımını Batı’daki paradigmalara göre değil, kendi tarihsel sürekliliği bağlamında geliştirmesi gerektiği yönündeki çağrıları bu perspektifi güçlendirmektedir (Kafadar, 1995, s. 23). Başka bir örnek de İslam ülkelerinde feminizm konusunu masaya yatıran Mahmood’un kitabından verilebilir. Ona göre toplumsal cinsiyet meseleleri, LGBT hakları veya töre cinayetleri gibi konular, Batı normlarıyla uyumlu çözüm modelleri önerse de, yerel inanç sistemleri ve kültürel kodlar çerçevesinde yeniden düşünülmelidir (Mahmood, 2005, s. 154).

Sonuç olarak Türkiye’de bilim, “iç”e ve “dış”a aynı anda yönelmelidir. Uluslararası indekslerde yer almak, akademik tanınırlık ve etki için zorunlu bir araçtır; ancak içeriğin yerel bağlama duyarlı olması, bilimsel sorumluluğun da bir gereğidir (Bhambra, 2014, s. 61).

2. Öneriler

Bu çalışma, temel olarak sosyal bilimlerde nitelik standartlarını düşürmeden, sosyal konuların bağlamına uygun, milli ve yerel çıkarları dikkate alarak yükseköğretimde yükselme ve teşvik kriterlerinde dengeli bir dönüşüm telifinde bulunmaktadır. Makale sonunda madde madde bazı pratik önerilerde bulunmak mümkündür:

- Türkiye’de akademik çevreler, küresel bilimle entegrasyonu sürdürürken yerel ve milli meselelerin de bilimsel görünürlüğünü artıracak ikili bir yayın stratejisi benimsemelidir. Bu strateji, bir yandan evrensel indekslerde yayın yapmayı sürdürmeyi, diğer yandan ise yerel ve milli konuları Türkçe, ulusal veya bölgesel hakemli dergilerde ele almayı içerir. Böylece hem uluslararası görünürlük korunacak hem de bağlama özgü bilgi üretimi teşvik edilecektir.
- Sosyal bilimlerde değerlendirme ve yükseltme sistemleri, yalnızca evrensel kriterlere dayalı olmamalı; alanın doğasına uygun, yerel özgünlüğü destekleyen atama ve yükseltme mekanizmaları inşa edilmelidir. Bu çerçevede, yayın teşvikleri ve performans ölçütleri de revize edilerek WoS indeksli dergilerin yanı sıra yerel temelli niteliksel katkıları da dikkate alan hibrit değerlendirme modelleri hayata geçirilmelidir. Böylece akademisyenler, yalnızca uluslararası yayın baskısıyla sınırlı kalmadan, kendi toplumunun ihtiyaçlarına cevap verecek araştırmalara yönelebilecektir.
- Türkiye, kendi sosyal meselelerine dair kavramlaştırmalar ve akademik söylemler geliştirerek bunları uluslararası düzeyde dolaşıma sokmayı hedeflemelidir. Bu yaklaşım, akademik diplomasi perspektifiyle hareket ederek, hem evrensel bilim tartışmalarına katkı sunmayı hem de yerel bağlamın özgün değerlerini küresel bilim sahnesine taşımayı mümkün kılacaktır.

- Değerlendirme sistemleri çeşitlendirilmelidir: WoS yayınları bir dereceye kadar elbette korunmalı; fakat nitelikli ulusal ve bölgesel dergilerde yayımlanan Türkçe çalışmalar, alan indeksli kitap/bölüm ve açık erişimli çıktılar da anlamlı ağırlıkla puanlamaya dâhil edilmelidir. Böylece akademisyen, yerel konuları çalıştığında ve bölgesine katkı sunduğunda kariyer riskine girmeden ve zorlanmadan üretim yapabilir.
- Yazım ve yayın kapasitesi kurumsal olarak güçlendirilmelidir: Düzenli yazım atölyeleri, akademik “hakem raporuna yanıt” (rebuttal) eğitimleri, editöryal süreç yönetimi ve araştırma tasarımına yönelik mentorluk programları yaygınlaştırılmalıdır. Deneyimli araştırmacılarla genç akademisyenleri eşleştiren ortak yazarlık modelleri, hem metodolojik derinliği hem de kabul oranlarını artırır.
- Yerel araştırmanın uluslararasılaştırılması hedeflenmelidir. Bu, çeviri desteği sağlamakla sınırlı değildir; araştırma sorularının küresel literatürle kavramsal köprü kuracak şekilde formüle edilmesi, kuramsal yerel/milli çerçevenin uluslararası tartışmalara eklemlenmesi ve karşılaştırmalı örneklem stratejilerinin kullanılması gerekir.
- WoS dergilerindeki hakemlik süreçlerinin Türkiye’ye özgü konularda adaleti gözetmesi için interaktif ilişkiler kurulmalıdır. Mümkün olduğunca çift-kör değerlendirme, konu ve yazar kimliğinin bağımsızlaştırılması ve rapor şeffaflığının artırılması gibi, coğrafi/ideolojik önyargı algısının azaltılmasına yönelik girişimlerde bulunulmalıdır. Hatta bu dergilerde Türkiye’ye özgü meseleleri içerdense ülkeye aidiyet değeri ile bağlı, ancak bilimin kendine has adalet duygusunu sarsmayacak kişilerin hakem olması sağlanmalıdır.
- Açık bilim ve alternatif indeksleme kanalları desteklenmelidir; kurumsal açık erişim arşivleri, alan temelli ulusal indekslerin kalitesinin yükseltilmesi ve makul makale-işlem ücretleri için fon mekanizmaları, bilgiye erişimi eşitler.
- Son olarak, psikososyal destek ve iş yükü dengesi göz ardı edilmemelidir. “Yayınla ya da yok ol” baskısı, özellikle genç akademisyenlerde tükenmişlik riskini artırmaktadır; kurumsal danışmanlık hizmetleri, adil ders-araştırma dengesi ve gerçekçi performans hedefleri, niteliği düşürmeden üretkenliği sürdürülebilir kılar. Bütün bu adımlar, evrensel kalite güvencesi ile yerel özgünlüğün birlikte güçlendirildiği bir değerlendirme iklimi inşa eder.

Kaynakça

- Alatas, S. F. (2003). Academic dependency and the global division of labour in the social sciences. *Current Sociology*, 51(6), 599–613. <https://doi.org/10.1177/00113921030516003>
- Alatas, S. F. (2006). *Alternative discourses in Asian social science: Responses to Eurocentrism*. London: Sage Publications.
- Altbach, P. G., & Knight, J. (2007). The internationalization of higher education: Motivations and realities. *Journal of Studies in International Education*, 11(3–4), 290–305. <https://doi.org/10.1177/1028315307303542>
- Altbach, P. G. (2013). Advancing the national and global knowledge economy: The role of research universities in developing countries. *Studies in Higher Education*, 38(3), 316–330. <https://doi.org/10.1080/03075079.2013.773222>
- Altbach, P. G. (2016). *Global perspectives on higher education*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Aydemir, M. A. (2011). *Sosyal sermaye: Topluluk duygusu ve sosyal sermaye araştırması*. İstanbul: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Bhambra, G. K. (2014). *Connected sociologies*. London: Bloomsbury.
- Bourdieu, P. (2004). *Science of science and reflexivity*. Chicago: University of Chicago Press.
- Connell, R. (2007). *Southern theory: The global dynamics of knowledge in social science*. Cambridge: Polity Press. <https://doi.org/10.4324/9781003117346>
- Creswell, J. W. (2013). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çalıkoğlu, A. (2023). Türkiye’de yükseköğretimin uluslararasılaşması: Tematik ve metodolojik bir analiz. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 98–113. <https://doi.org/10.32329/uad.1190476>
- Çelik, H., & Gür, B. S. (2020). Yerel kalkınmada küresel yaklaşımlar ve Türkiye’nin konumu. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 15(1), 25–52. <https://doi.org/10.17550/akademikincelemeler.707894>
- Darıcı, B. (2007). Yerel kalkınmada küresel yaklaşımlar ve Türkiye’nin konumu. *Selçuk Üniversitesi Karaman İ.İ.B.F. Dergisi, Yerel Ekonomiler Özel Sayısı*, 215–221.
- Esenlik, E., & Bolat, E. (2010). Klinik ve bilimsel araştırmalarda etik kurallar. *S.D.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 45–60.
- Esmer, Y., & Özdaşlı, K. (2023). Bilimsel araştırmalarda etik: Kavramlar ve ilkeler. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 13(3), 397–409. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1291201>
- Flyvbjerg, B. (2001). *Making social science matter: Why social inquiry fails and how it can succeed again*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Gingras, Y., & Mosbah-Natanson, S. (2010). Where are social sciences produced? In *World social science report 2010: Knowledge divides* (pp. 149–153). Paris: UNESCO Publishing. <https://www.researchgate.net/publication/265237869>
- Göle, N. (1997). *Modern mahrem: Medeniyet ve örtünme*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Harzing, A. W. (2010). *The publish or perish book*. Melbourne: Tarma Software Research.
- Huff, T. E. (1993). *The rise of early modern science: Islam, China and the West*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Işık, S. Y., & Özdemir, İ. (2022). Milliyetçi romantizm: Eril bir tutku olarak popüler milliyetçilik. *Hacettepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 9(2), 487–510. <https://doi.org/10.17572/mj2022.2.487-510>
- Kafadar, C. (1995). *Between two worlds: The construction of the Ottoman state*. Berkeley: University of California Press.

- Kara, H. Z., & Kutlu, İ. (2025). Bibliometric analysis of social work studies published in WoS from Turkey. *Journal of Evidence-Based Social Work*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/26408066.2025.2541632>
- Küçükcan, T., & Gür, B. (2009). *Türkiye’de yükseköğretim: Karşılaştırmalı bir analiz*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Marginson, S. (2016). The worldwide trend to high participation higher education: Dynamics of social stratification in inclusive systems. *Higher Education*, 72, 413–434. <https://doi.org/10.1007/s10734-016-0016-x>
- Mahmood, S. (2005). *Politics of piety: The Islamic revival and the feminist subject*. Princeton: Princeton University Press.
- Merton, R. K. (1968). *Social theory and social structure*. New York: The Free Press.
- Moed, H. F. (2017). *Applied evaluative informetrics*. Springer.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2022). *Eğitime genel bakış 2022: OECD göstergeleri*. Paris: OECD Publishing.
- Popper, K. (1963). *Conjectures and refutations: The growth of scientific knowledge*. London: Routledge.
- Said, E. W. (2014). *Oryantalizm* (B. Ülner, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Eserin orijinali 1978’de yayımlandı)
- Shapin, S. (2010). *Never pure: Historical studies of science as if it was produced by people with bodies, situated in time, space, culture, and society, and struggling for credibility and authority*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press.
- Smith, A. D. (1991). *National identity*. London: Penguin Books.
- TÜBİTAK. (2021). *Türkiye’de bilim, teknoloji ve yenilik politikaları raporu*. Ankara: TÜBİTAK Yayınları.
- Üniversitelerarası Kurul (ÜAK). (2023). *Doçentlik başvuru şartları (Ekim 2023)* (s. 3). Ankara: Üniversitelerarası Kurul Yayınları.
- Üniversitelerarası Kurul (ÜAK). (2025). *Yeni doçentlik kriterleri tebliği (Mart 2025)* (s. 4–6). Ankara: Üniversitelerarası Kurul Yayınları.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes* (M. Cole, V. John-Steiner, S. Scribner, & E. Souberman, Eds.). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2020). *Akademik yükseltme ve teşvik kriterleri*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Yayınları.
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2025). *Yükseköğretimde uluslararasılaşma strateji belgesi 2024–2028*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Yayınları.
- Ziman, J. (2000). *Real science: What it is and what it means*. Cambridge: Cambridge University Press.

The Impact of WoS Publications on Local and National Issues in the Social Sciences in Türkiye

Extended Abstract

Introduction

The present study investigates the impact of Web of Science (WoS) publishing policies on social sciences in Türkiye, with a particular focus on the tension between universal academic standards and the representation of local and national issues. Science, by its nature, is a universal enterprise that has historically developed through the collective contributions of diverse civilizations such as Mesopotamia, Greece, China, the Islamic world, and Europe. However, contemporary academic publishing is largely shaped by Western-centered epistemological frameworks, which often overlook or marginalize perspectives rooted in non-Western contexts.

In Türkiye, recent reforms by the Council of Higher Education (YÖK) and the Interuniversity Council (ÜAK) have aligned promotion and appointment criteria closely with WoS-indexed publications. While these measures aim to increase scientific quality and global visibility, they simultaneously create challenges for scholars in the social sciences whose research addresses culturally sensitive, historical, or nationally specific issues. Topics such as Turkish history, Islamic civilization, the Cyprus issue, the “Blue Homeland” maritime discourse, minority rights, gender debates, and national identity are often filtered through ideological and cultural biases in the international publishing system.

This research seeks to explore how academic staff in Türkiye perceive and experience these challenges. Specifically, it examines whether WoS publishing fosters universal scientific quality while inadvertently disadvantaging scholarship that prioritizes national identity, cultural heritage, and local social realities.

Method

The study adopts a qualitative phenomenological design which is suitable for exploring participants’ lived experiences and perceptions. Data were collected through semi-structured questionnaires administered to 11 faculty members from two Turkish universities (Firat University and İstinye University). Participants were selected through purposive sampling, with criteria including at least three years of academic experience in social sciences.

The questionnaire consisted of five open- and closed-ended questions addressing (1) attitudes toward the WoS publishing requirement in academic promotion, (2) personal experiences with publishing in WoS-indexed journals, (3) perceived non-scientific barriers to publication, (4) the role of national, cultural, and ideological factors in shaping these barriers, and (5) beliefs about the possibility of publishing local issues without prejudice in WoS journals.

Data were analyzed using descriptive analysis. Responses were systematically coded into themes and sub-themes, ensuring transparency and reliability. A second researcher reviewed the coding process, achieving an inter-coder agreement of 0.87. To enhance validity, expert opinions and pilot testing were incorporated during instrument development.

Results

The findings reveal a duality in Turkish academics' perceptions of WoS publishing. On one hand, 63.6% of participants (7 out of 11) viewed the WoS publication requirement positively, emphasizing its role in fostering quality, international visibility, and methodological rigor. On the other hand, 36.4% expressed reservations, highlighting the structural disadvantages faced by research on nationally sensitive issues.

Notably, 81.8% (9 out of 11) of participants stated that local and national topics cannot be published in WoS journals without encountering prejudice. They reported barriers rooted not in scientific quality, but in ideological biases, geopolitical sensitivities, and cultural misinterpretations by foreign reviewers and editors. These findings confirm earlier literature describing such challenges as forms of epistemic colonialism or knowledge imperialism.

Examples cited by participants include difficulties publishing on issues such as the Cyprus conflict, the Armenian genocide claims, Turkish minority rights in Western Thrace, and gender debates contextualized within Islamic or Anatolian cultural frameworks. Respondents argued that these topics are often rejected due to perceived political sensitivities rather than methodological weaknesses. This creates a dilemma for scholars: either publish in high-impact international journals at the risk of compromising local sensitivities, or prioritize national concerns and face rejection from globally prestigious outlets.

The findings also highlight systemic implications for academic career development. Since WoS-indexed publications dominate promotion and incentive criteria, scholars who engage with nationally significant issues risk slower career progression compared to those who align their research with internationally acceptable topics. This situation undermines both academic justice and the potential for locally grounded, original knowledge production.

Conclusion

The study concludes that Türkiye's academic publishing policies must strike a balance between two complementary objectives: (1) aligning with international standards to ensure quality and global recognition, and (2) fostering academic environments that value and protect national identity, local issues, and culturally specific knowledge. Without such balance, Turkish social sciences risk falling into imitation and mediocrity, where contributions are measured solely by compliance with external norms rather than originality rooted in local realities.

Policy recommendations include adopting a dual publishing strategy: encouraging scholars to publish in international journals while simultaneously strengthening national and regional academic outlets for research on local and culturally sensitive topics. Hybrid evaluation models should be introduced in academic promotion systems, where both WoS publications and high-quality national research outputs are valued. Moreover, academic diplomacy should be pursued to introduce locally grounded perspectives into the global knowledge system.

Ultimately, the findings underscore the need for pluralistic publishing ecosystems that recognize multiple epistemologies. Türkiye's contribution to global science will be maximized not by suppressing its unique historical and cultural identity, but by integrating it into universal academic discourse. This dual approach can enhance both international visibility and national relevance, thereby addressing the challenges of epistemic asymmetry in contemporary academia.

Keywords: Higher Education, Internationalization, Social Sciences, WoS Journals